

deviatioho sklykannia 20 kvitnia 1978 roku [Elektronnyi resurs]: ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/888-09> – Zaholovok z ekranu.

21. Konstytutsiia (Osnovnyi Zakon) Ukrainskoi Riadianskoi Sotsialistychnoi Respubliki [Zatverdzheno Nadzvychainym XI Zizdom Rad Ukrainy 30 sichnia 1937] // Zb. Zakoniv i rozporiadchen robitynycho-selianskoho uriadu Ukrainskoi radianskoi sotsialistychnoi respubliki. – K., 1937. – №30. – S.121.

22. Konstytutsiia Ukrainy [Elektronnyi resurs]: ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page2> – Zaholovok z ekranu.

23. Mosiukova Nataliia Hennadiivna. Istoriia parlamentskoi systemy v Ukraini (1990–1998 rr.): dys... kand. ist. nauk: 07.00.01 / N. H. Mosiukova; Dnipropetrovskiy natsionalnyi un-t. – D., 2004. – 206 ark. – Bibliohr.: Ark.182–206.

24. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy (Postanova vtratyly chynnist na pidstavi Postanovy VR N130/94–VR vid 27.07.94, VVR, 1994, N35, st.339) “Pro zminy i dopovnennia Tymchasovoho rehlementu zasidan Verkhovnoi Rady Ukrainskoi RSR dvanadtsiatoho sklykannia” (Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 1992, N46, st.628) [Elektronnyi resurs]: ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2736-12> – Zaholovok z ekranu.

25. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy (Tymchasovi rehlement vtratyly chynnist na pidstavi Postanovy VR N130/94–VR vid 27.07.94, VVR, 1994, N35, st.339) “Pro Tymchasovi rehlement zasidan Verkhovnoi Rady Ukrainy dvanadtsiatoho sklykannia” (Vidomosti Verkhovnoi Rady URSR (VVR), 1990, N25, st.391) [Elektronnyi resurs]: ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/6-12> – Zaholovok z ekranu.

26. Sas Olha. Verkhovna Rada Ukrainskoi RSR – bezposerednia poperednytsia suchasnoho ukraïnskoho parlamentu №12, cherven 2011 [Elektronnyi resurs]: ofitsiyni sait zhurnalu “Viche” Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: www.viche.info/2608/ – Zaholovok z ekranu.

27. Satskyi Pavlo Viktorovych. Stanovlennia politychnoi systemy v Ukraini naprykintsi 1980–kh – v pershii polovyni 1990–kh rokiv: dys... kand. ist. nauk: 07.00.01 / P. V. Satskyi; Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. – K., 2003. – 186 ark.

28. Shapoval V. M. Vyshchi orhany suchasnoi derzhavy. Porivnialnyi analiz / V. M. Shapoval. – K.: Prohrama L, 1995. – 136 s.

29. Shapoval V. M. Parlamentaryzm i zakonodavchy protsess v Ukraini: Navch. posib. / V. M. Shapoval, V. I. Bordeniuk, H. S. Zhuravlova. – K.: Vyd-vo UADU, 2000.

30. Shemshuchenko Y. S. Ukrainskiy parlamentaryzm: mynule i suchasne / Y. S. Shemshuchenko. – K.: Parl. Vyd-vo, 1999. – 150 s.

Bobrovnik Yu. V., Candidate of Historical Sciences, doctoral student of the Department of History and Culture of Ukraine of State Institution of Higher Education “Pereiaslav–Khmelnitsky Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University” (Ukraine, Pereiaslav–Khmelnitsky), neasmo@ukr.net

The evolution of the structure of work in Ukrainian Parliament in 1990–2010 years: historical aspects

The author examines the history of the structure of the supreme legislature of Ukraine. The article studies the history of the evolution of selected structure of the Ukrainian Parliament in 1990–2010 years.

Following with historical objectivity and impartiality in the preparation of a research paper it was selected a historical and chronological method, which gradually allowed to follow and analyze the changes in the structure of the Verkhovna Rada of Ukraine.

It was found that scientists didn't conduct special comprehensive historical study of the internal construction of the Ukrainian parliament. Some aspects of the evolution of the structure and powers of the Ukrainian parliament were reflected in a number of dissertation researches, the subject of which was the development of the highest legislature of Ukraine in the political space of the state. The main factors that determined the structure of the Verkhovna Rada of Ukraine were the Constitution and Rules of Procedure of Parliament which had the force of law. The author conventionally identified two periods of structure formation of the VRU: beforeconstitutional (1990–1996 years) and postconstitutional (1996–2010 years). The transition from the USSR to Parliament economically independent and free of USSR Ukraine didn't have virtually any effect on the structure of the parliament. During the early 1990's the Bureau of parliament had lost their authority in favor of the Speaker, the President of Ukraine and the government to its complete liquidation in 1996. The Commission of USSR changed on the parliamentary Committee in accordance with relevant laws.

Keywords: The Supreme Soviet of the USSR, The Ukrainian Parliament, Parliament, the structure of the Ukrainian Parliament, the Constitution of Ukraine.

Бобровник Ю. В., кандидат исторических наук, докторант кафедры истории и культуры Украины, ГВУЗ “Переяслав–Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды” (Украина, Переяслав–Хмельницкий), neasmo@ukr.net

Эволюция структуры организации работы украинского Парламента в 1990–2010 гг.: исторический аспект

Автор рассматривает историю развития структуры высшего законодательного органа Украины. Целью статьи избрано исследование истории эволюции структуры организации работы украинского Парламента в 1990–2010 гг.

Следуя исторической объективности и непредвзятости, исследователем при подготовке статьи избран историко-хронологический метод, который позволил поэтапно отследить и проанализировать изменения в структуре Верховной Рады Украины.

Выяснено, что специального комплексного исторического исследования развития внутреннего строения украинского Парламента учеными не проведено. Отдельные аспекты эволюции структуры и полномочий украинского Парламента отражено в нескольких диссертационных исследованиях, предметом которых было развитие высшего законодательного органа Украины в общественно-политическом пространстве государства. Главными факторами, которые определяли структуру Верховного Совета, были Конституция Украины и внутренние регламенты деятельности Парламента, имевшие силу закона. Автор условно определил два периода формирования структуры ВРУ: доконституционный (1990–1996 гг.) и постконституционный (1996–2010 гг.). Переход Парламента от УССР к экономически независимой УССР и свободной Украины практически никак не сказался на структуре Парламента. В течение начала 1990-х гг. Президиум ВРУ терял свои полномочия в пользу главы Парламента, Президента Украины и правительства и до полной ее ликвидации в 1996 г. Комиссии УССР изменились на комитеты Верховного Совета Украины на основании соответствующих законов.

Ключевые слова: Верховный Совет УССР, Верховный Совет Украины, Парламент, комитеты, структура украинского Парламента, Конституция Украины.

* * *

УДК 520.1;520.6(477.75)

Мерко О. М.
кандидат історичних наук, спеціаліст Управління РАН
із взаємодії з науковими організаціями КФО
(Україна, Київ), chayka_820@mail.ru;
Щербіна А. Д.
здобувач, Національна наукова
сільськогосподарська бібліотека
(Україна, Київ), chayka_820@mail.ru

НАУКОВО–ДОСЛІДНА РОБОТА ВЧЕНИХ КРИМСЬКОЇ АСТРОФІЗИЧНОЇ ОБСЕРВАТОРІЇ АН СРСР НА МІЖПЛАНЕТНИХ СТАНЦІЯХ СЕРІЇ “ФОБОС”

Розкрито особливості роботи вчених Кримської астрофізичної обсерваторії АН СРСР в межах нового напрямку досліджень позаатмосферної астрономії – геліосейсмології. Описано етапи проведення експерименту “ІФІР” (“Міжпланетна геліосейсмологія з вимірювання іррадіації”) з високоточного виміру яскравості Сонця в трьох практичних інтервалах. Доведено, що використання прецизійних фотометрів “ІФІР-2” та “ІФІР-3” надавали унікальну можливість отримати низку тривалих спостережень Сонця. Доведено внесок А.В. Брунса, В.А. Котова, Д.М. Рачковського, С. М. Шумко у розвиток космічних досліджень на території Кримського півострова: за допомогою приладу “ІФІР-3” отриманий практично безперервний запис малоамплітудних флуктуацій сонячної іррадіації. Зроблено акцент на унікальності експерименту, а саме: його проведення на значній відстані від Землі, спостереження флуктуації сонячного випромінювання упродовж пікроу.

Ключові слова: геліосейсмологія, осциляції яскравості Сонця, Кримська астрофізична обсерваторія АН СРСР, “ІФІР”, “Фобос-2”.

З середини 60-х рр. ХХ ст., з моменту випадкового відкриття коливань Сонця Р. Лейтоном, Р. Нойсом і Дж. Саймоном в обсерваторії Маунт–Вільсон (США) в 1961 р., у фізиці Сонця виникає новий напрям досліджень – вивчення його внутрішньої будови за спектрами глобальних коливань. За аналогією з сейсмічним методом вивчення внутрішніх областей Землі напрям одержав назву геліосейсмологія. Американські вчені за вимірюваннями променевих швидкостей елементів сонячної поверхні визначили період їх осциляції

(періодичний рух вгору і вниз), що тривав близько 5 хвилин. Згодом з'ясувалося, що ці коливання мають глобальний характер: зберігаючи фазу, вони поширюються по всьому Сонцю, причому не тільки по поверхні, але й углиб.

З появою нових технічних можливостей була уточнена структура зірки від зовнішніх шарів до енерговипромінюючого ядра. За спостереженнями променевої швидкості фотосфери у Сонця виявлені осциляції з різними періодами – від 5 до 160 хв. і більше, що мали різну фізичну природу. Акустичні коливання (р-моди) з періодом 5 хв. спостерігалися або як коливання радіальної швидкості сонячної плазми, або як зміни температурної яскравості. Доведено, що даний тип осциляцій зосереджується переважно в конвективній зоні і майже не проникає до центру. Гравітаційні коливання (g-моди) з періодами десятки і більше хвилин мають максимальну амплітуду переважно в глибині Сонця. У 1976 р. співробітниками Кримської астрофізичної обсерваторії АН СРСР (КрАО АН СРСР) і Бірмінгемського університету майже одночасно були опубліковані результати спостережень глобальних пульсацій Сонця з періодом близько 160 хвилин.

Оскільки при спостереженні з поверхні Землі осциляції яскравості затемнювалися атмосферою, а добова модуляція ускладнювала фіксування коливань, найбільш перспективними були позаатмосферні спостереження з борту космічних станцій з віддаленими від нашої планети траєкторіями руху. У 1985 р. сформульована ідея постановки геліосейсмологічного дослідження на радянській міжпланетній станції “Фобос” [1]. У липні 1988 р. до Марса запущено два космічні апарати – “Фобос-1” і “Фобос-2”. На борту кожного з них здійснювався експеримент “ІФІР” (“Міжпланетна геліосейсмологія з вимірювання іррадіації”) з високоточного виміру яскравості Сонця в трьох спектральних інтервалах. Проект проводився на широкій міжнародній основі за участю Фізико-метеорологічної обсерваторії (Давос, Швейцарія), Лабораторії фізики зірок і планет (Верр’єр, Франція), Європейського космічного агентства (Франція, Нідерланди), КрАО АН СРСР і Центрального дослідницького інституту фізики (Будапешт, Угорщина) [5, с. 23].

Науково-дослідна робота вчених КрАО АН СРСР А.В. Брунса, В. А. Котова, Д. М. Рачковського, С.М. Шумко на автоматичних міжпланетних станціях проводилася за допомогою приладу “ІФІР” упродовж липня 1988–січня 1989 рр. у період так званої підльотної фази на шляху до Марса, що представляла унікальну можливість отримати низку тривалих, безперервних спостережень Сонця. Прецизійні фотометри “ІФІР-2” і “ІФІР-3” встановлено на міжпланетних станціях “Фобос” і “Фобос-2” відповідно, запуски яких були проведені 7 і 12 липня 1988 р. Дослідницька робота з другою моделлю приладу здійснювалася до вересня 1988 р. – до моменту втрати зв’язку зі станцією “Фобос”. Таким чином основні експерименти за програмою КрАО АН СРСР проводилися за допомогою “ІФІР-3” на “Фобосі-2”. Прилад включений 14 липня, але тривісна стабілізація станції здійснена лише 21 липня 1988 р. [2].

Основними завданнями експерименту було проведення високоточних безперервних вимірювань відносних флуктуацій сонячної іррадіації у трьох спектральних діапазонах, отримання спектрів потужності акустичних осциляцій Сонця низького ступеня, детектування і подальше ототожнення гравітаційних g-мод в області частот 10–500 мкГц. Вчені припускали, що в результаті досліджень будуть отримані репрезентативні дані про власні глобальні осциляції Сонця, більш точні, ніж зафіксовані приладом АCRIM при перших позаатмосферних болометричних вимірах на борту супутника SMM.

Основною частиною приладу “ІФІР”, що вимірював випромінювання від усього диска Сонця, був трьохканальний високоточний фотометр. Він дозволяв реєструвати сонячне випромінювання в довжинах хвиль 335, 500 і 865 ($\pm 2,5$) нм при смузі 5 нм за рівнем 0,5 з відносною точністю 10–6. У каналах не проводилася побудова зображення Сонця, а лише вимірювався світловий потік в межах поля зору $\pm 2,5^\circ$ [5, с. 22]. Прилад був забезпечений двоохосьовим датчиком положення Сонця в полі зору фотометра для врахування впливу на отримані дані змін в орієнтації станції. Безперервність спостережень забезпечувалася поєднанням приладового та бортового запам’ятовуючих пристроїв. Управління експериментом проводилося внутрішньою приладовою програмою і за командами, що подавалися з Центру управління польотом.

У “ІФІРі” застосовувалися технології, які значно підвищували якість експериментальних даних. У період перебування приладу на Землі або під час початкового етапу польоту, коли відбувалося інтегрування сигналів або проводилися контрольні вимірювання, вхідна апертура закривалася кришкою, що захищала оптичні поверхні від контамінації. Температура загального термостатуючого корпусу управлялася за телекомандами і встановлювалася на 1–5 К вище температури навколишнього середовища. Поле зору визначалося двома апертурами, відстань між якими складала 10,4 см. Перед діодом розміщувалось спеціальне дзеркало, що захищало його від перегріву; для виключення впливу розсіяного світла в кожному з трьох фотодетекторів встановлені бленди і сталеві трубки довжиною 10 см [5, с. 24]. Точність орієнтації станції “Фобос-2” на Сонце становила $\pm 1^\circ$, тому для визначення реального кута між напрямком на Сонце і оптичною віссю приладу потрібна внутрішня система з частотою вимірювань 1 раз за 20 хв. Вихідні сигнали кожного каналу фотометра перетворювалися в 20-бітові слова, проте повністю на Землю передавався тільки кожний 24-й вимір. Ускладнювала обробку отриманих даних зміна чутливості датчиків при реальних вимірах, а саме деградація чутливості і непередбачуване зростання координатного фактора. Деградація чутливості, яка залежала від довжини хвилі, була максимальною для синього каналу, що не дозволило використовувати його дані. У ході дослідницької роботи вченими КрАО АН СРСР встановлена більш складна залежність світлового потоку від координат Сонця в полі зору, ніж отримана при теоретичних розрахунках. Це пояснювалося неоднорідністю прозорості фільтра через його деградацію від ультрафіолетового і рентгенівського випромінювання,

складними світловими рефлексами від дзеркальних оправ фотодетекторів. Крім того, в процесі експерименту переміщення Сонця значно модулювало вимірюваний світловий потік.

Для розшифровки вимірювань дослідниками створена програма відновлення даних, за допомогою якої вдалося відновити (зістикувати) практично всі блоки даних червоного каналу (близько 99,5% блоків). Обробка отриманих записів показала високу якість даних, що представляли собою практично безперервну піврічну низку вимірів яскравості Сонця. Висока якість запису, отриманого приладом, дозволила скоротити час спостереження, за який побудовано окремих спектр потужності до одного дня. Отримання даних для такого невеликого проміжку часу внесло істотні зміни в уявлення як про частотний склад окремого спектра, так і про характер його тимчасової зміни. А.В. Брунс, В.А. Котов, Д. М. Рачковський, С.М. Шумко в ході експерименту виявили низку нових цікавих особливостей, зафіксували значні часові зміни амплітуд 5-хвилинних коливань яскравості Сонця.

Згідно з результатами обробки даних червоного каналу, які зазнали найменшої деградації, спектр потужності, побудований за вимірюваннями двотижневої тривалості, чітко показав 5-хвилинні осциляції з набором дискретних піків. Досить тривалий період спостережень (більше 10 днів) дозволив з високою точністю визначити частоти коливань, величину розщеплення. Зміни в спектрі потужності 5-хвилинних коливань яскравості Сонця відбувалися незалежно для кожної з мод і мали характер 4–5-годинних сплесків амплітуди. Проте вплив на спектр потужності помилкових сплесків був настільки великий, що повністю маскував дискретні піки справжніх осциляцій. Дослідники КрАО АН СРСР усували вплив помилкових піків шляхом обмеження відносних флуктуацій за амплітудою. Для аналізу залишали тільки ті дані, відносні амплітуди яких не перевищували 0,05 від дисперсії первісного ряду.

У загальному підведенні ліній спектра потужності виділено періоди спокійного стану та активності. Перші з них характеризувалися амплітудою сплесків яскравості $(1,5-2) \times 10^{-7}$ і тривали від десятка годин до декількох днів. Періоди активності склалися з поодиноких сплесків або серій з амплітудою в 30–50 разів тривалістю від декількох годин до доби. Для найсильніших піків в спектрі потужності п'ятихвилинних коливань відношення "сигнал / шум" досягало 30:1 і більше [3, с. 334]. Цей факт пояснювався низьким рівнем власних шумів приладу. Для 5-годинних спектрів відношення сигнал / шум досягало 10:15, а для 27-годинних – 20:30 [4, с. 22]. Таким чином групою вчених КрАО АН СРСР встановлений різночасний характер збудження і зміни різних мод 5-хвилинних коливань. Наслідком цього був той факт, що амплітудний розподіл мод в спектрі навіть за тривалі проміжки часу не міг бути постійним: упродовж декількох годин амплітуди коливань змінювалися декілька разів.

Висока якість отриманих "ІФІРоМ-3" даних дозволила А.В. Брунсу, В. А. Котову, Д.М. Рачковському, С.М. Шумко, крім дослідження ліній спектра з високим спектральним розрешенням,

простежити також характер процесу виникнення, підтримки і згасання коливань. Для проведення даного експерименту вчені максимально скоротили відрізки часу, для яких обчислювався спектр потужності. Скорочення тривалості інтервалу даних обумовлювало при Фур'є-аналізі спектрів потужності розширення ліній і взаємне їх блендування. Застосування такої методики стало причиною втрати точності у визначенні частот ліній спектра. Проте дослідники довели цей час до 3 год. і проводили обчислення для ділянок даних тривалістю 3, 6 ч за допомогою швидкого перетворення Фур'є [3, с. 336]. Співробітниками КрАО АН СРСР встановлено, що частота кожної моди не фіксована, а могла змінюватися з часом. Величина цих змін виявилася велика (1–3 мкГц), хоча і становила менше 0,1% від самої величини частоти [4, с. 27]. Значить, що до числа безумовних здобутків відносимо проведене спостереження стрибкоподібних мікрозмін частот коливань, встановлення їх ролі і місця в розвитку космічних явищ. А.В. Брунс, В.А. Котов, Д.М. Рачковський, С. М. Шумко довели, що, відображаючи процеси в різних структурах Сонця, незначні варіювання частот представляли собою чутливий діагностичний апарат, придатний для комплексного дослідження взаємозв'язку між процесами в сонячному ядрі, конвективній зоні і поверхневих шарах. Довільний характер стрибків частоти визначав механізм формування контурів ліній, пояснюючи мінливу форму їх експериментально вимірюваних профілів. Була висловлена гіпотеза про зміну частот не тільки за короткі періоди часу, але і за більш тривалі, наприклад, з 11-річним циклом. З порівняння спостережуваних частот з розрахованими за асимптотичним методом вченими виявили геліосейсмологічні зміни в структурі Сонця. Цей метод дозволив провести порівняння між різними моделями Сонця: стандартною, змішаною та WIMP (weaklyinteractingmassiveparticle).

Також групою вчених КрАО АН СРСР проводилося обчислення 160-хвилинного періоду методом прямого Фур'є-перетворення. За основу бралися дані, отримані в червоному каналі при частоті 0,13 мкГц упродовж 32 дб. У спектрі зафіксований невеликий пік на частоті $V = 104,28$ мкГц. Відповідний період $159,8 \pm 0,2$ хв. в межах помилки збігався з періодом $P_0 = 160,01$ хв., відомим як період глобальних пульсацій Сонця [5, с. 28]. Відносна амплітуда піку відповідала гармонійній амплітуді, однак у багато разів перевершувала середнє значення амплітуди, встановлене на основі 12-річного ряду диференціальних наземних вимірів яскравості Сонця в Криму.

Під час підльотного періоду до Марса з 21 липня 1988 р. по лютий 1989 р. КрАО АН СРСР в особі А.В. Брунса, В.А. Котова, Д.М. Рачковського, С. М. Шумко за допомогою приладу "ІФІР-3" отриманий практично безперервний запис малоамплітудних флуктуацій сонячної іррадіації. В межах описаних часових рамок експеримент був унікальний. Він проводився на значній відстані від Землі, поза впливом земних перешкод, а флуктуації сонячного випромінювання, які становили одну мільйонну частку від його середнього рівня, фіксувалися упродовж півроку. Отримані дані дозволили розрахувати параметри глобальних коливань Сонця з вищою на вказаний період точністю і виявити

імпульсні особливості зміни параметрів коливань з часом. Наукові відомості були необхідні як для вивчення внутрішньої будови Сонця, так і взагалі для розуміння фізичних процесів, які відбуваються на ньому, для розробки подальших напрямів їх вивчення. Надалі дослідні дані відкривали перспективи для одночасного спостереження і зіставлення процесів у всіх структурах Сонця від ядра до верхньої атмосфери, для дослідження тонкої структури р-мод, отримання спектрів g-мод, для вимірювань осциляцій яркості, які дозволяли простежити зміни у внутрішніх структурах Сонця з 11-річним циклом його активності.

Список використаних джерел

1. Архив Российской Академии наук. – Ф.1678. – Оп.1. – Д.1152. – 110 л.
2. Там же. – Д.1153. – 219 л.
3. Брунс А.В. Результаты исследования осцилляций яркости Солнца с борта межпланетной станции “ФОБОС-2” / А.В. Брунс, Р. Бонне, Ж.П. Делябудиньер, К. Фрелих, С.М. Шумко // Письма в Астрон. журн. – 1990. – Т.16. – №4. – С.330–342.
4. Брунс А.В. Тонкая временная структура 5-минутных колебаний яркости Солнца по наблюдениям с борта КА “Фобос” / А.В. Брунс, С.М. Шумко // Изв. Крым. астрофиз. общ. – 1992. – Т.85. – С.20–27.
5. Фрелих К. Гелиосейсмологический эксперимент на межпланетной станции “Фобос”: предварительные результаты / К. Фрелих, Р.М. Бонне, А. В. Брунс, В.А. Котов, Д.Н. Рачковский, С.М. Шумко // Изв. Крым. астрофиз. общ. – 1991. – Т.83. – С.22–33.

References

1. Arhiv Rossijskoj Akademii nauk. – F.1678. – Op.1. – D.1152. – 110 l. “UnpublishedSource”.
2. Tam zhe. – D.1153. – 219 l. “UnpublishedSource”.
3. Bruns A.V. Rezul'taty issledovaniya oscilljacij jarkosti Solnca s borta mezplanetnoj stancii “FOBOS-2” / A.V. Bruns, R. Bonne, Zh.P. Deljabinier, K. Frelj, S.M. Shumko // Pis'ma v Astron. zhurn. – 1990. – T.16. – №4. – S.330–342.
4. Bruns A.V. Tonkaja vremennaja struktura 5-minutnyh kolebanij jarkosti Solnca po nabljudenijam s borta KA “Fobos” / A.V. Bruns, S.M. Shumko // Izv. Krym. astrofiz. obs. – 1992. – T.85. – S.20–27.
5. Frelj K. Geliosejsmologicheskij jeksperiment na mezplanetnoj stancii “Fobos”: predvaritel'nye rezul'taty / K. Frelj, R.M. Bonnje, A.V. Bruns, V.A.Kotov, D.N. Rachkovskij, S.M. Shumko // Izv. Krym. astrofiz. obs. – 1991. – T.83. – S.22–33.

Merko O. M., Candidate of Historical Sciences, the specialist of management of RAS in interaction with the scientific organizations of the CFD(Ukraine, Kyiv), chayka_820@mail.ru;

Scherbina A. D., postgraduate of the National scientific agricultural library of NAAS (Ukraine, Kyiv), chayka_820@mail.ru

The research work of scientists of the Crimean astrophysical observatory of academy of sciences of the USSR at interplanetary stations of the Phobos series

Features of work of scientists of the Crimean astrophysical observatory of Academy of Sciences of the USSR within the new direction of researches of extra-atmospheric astronomy – helioseismology are opened. Stages of carrying out experiment of “IFIR” (“Interplanetary helioseismology on irradiation measurements”) on high-precision measurement of brightness of the Sun in three spectral intervals are described. It is proved that use of the precision photometers of “IFIR-2” and “IFIR-3” established at interplanetary stations “Phobos” and “Phobos-2” respectively gave the unique chance to receive a number of long, continuous supervision of the Sun. A.V. Bruns, V.A. Kotov, D.N. Rachkovsky, S.M. Shumko’s contribution to development of space researches in the territory of the Crimean peninsula is proved: by means of the IFIR-3 device almost continuous record of low-amplitude fluctuations of solar irradiation is received.

Keywords: helioseismology, Sun brightness oscillation, Crimean astrophysical observatory of Academy of Sciences of the USSR, “IFIR”, “Phobos-2”.

Merko O. M., кандидат исторических наук, специалист Управления РАН по взаимодействию с научными организациями КФО (Украина, Киев), chayka_820@mail.ru;

Щербина А. Д., соискатель, Национальная научная сельскохозяйственная библиотека (Украина, Киев), chayka_820@mail.ru

Научно-исследовательская работа ученых Крымской астрофизической обсерватории АН СССР на межпланетных станциях серии “Фобос”

Раскрыты особенности работы ученых Крымской астрофизической обсерватории АН СССР в рамках нового направления исследований внеатмосферной астрономии – гелиосейсмологии. Описаны этапы проведения эксперимента “ИФир” (“Межпланетная гелиосейсмология по измерениям иррадиации”) по высокоточному измерению яркости Солнца в трех спектральных интервалах. Доказано, что использование прецизионных фотометров “ИФир-2” и “ИФир-3” давали уникальную возможность получить ряд длительных, непрерывных наблюдений Солнца. Доказан вклад А. В. Брунса, В. А. Котова, Д. Н. Рачковского, С. М. Шумко в развитии космических исследований на территории Крымского полуострова: с помощью прибора “ИФир-3” получена практически непрерывная запись малоамплитудных флуктуаций солнечной иррадиации. Сделан акцент на уникальности эксперимента, а именно: его проведение на значительном расстоянии от Земли, вне влияния земных помех, наблюдение флуктуации солнечного излучения на протяжении полугодия.

Ключевые слова: гелиосейсмология, осцилляции яркости Солнца, Крымская астрофизическая обсерватория АН СССР, “ИФир”, “Фобос-2”.

* * *

УДК 94(477)

Шліхта І. В.
кандидат історичних наук,
доцент кафедри теорії та історії держави і права,
Національний транспортний університет
(Україна, Київ), ira.bts@mail.ru

Освітня політика Другої Речі Посполитої ЯК ДЖЕРЕЛО ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІЗМУ

Західноукраїнський націоналізм міжвоєнного періоду є унікальним явищем. Варто лише звернути увагу на факт успішності націоналістичної ідеології в українському середовищі Другої Речі Посполитої, який не має аналогів в історії українського націоналізму. Успіх цієї ідеології тісно пов'язаний з політикою польської влади, зокрема в освітній сфері. Потреба в освітній реформі була цілком очевидною, зважаючи на: тривалий період перебування польських земель у складі інших держав з їхніми освітніми системами, недостатній ступінь інтеграції різних частин країни в єдине ціле, а також на наявність чисельних, часто ворожих полякам, національних меншин, які мали власні заклади освіти. Курс на централізацію, уніфікацію, колонізацію освіти мав за мету виховати лояльних до Польської держави громадян. Однак непослідовність політики, сприйняття українців як громадян другого сорту призвели до протилежних наслідків. Мета дослідження – встановити характер зв'язку між політикою владних кіл Другої Речі Посполитої в царині освіти та становленням західноукраїнського націоналізму.

Ключові слова: міжвоєнний період, Друга Річ Посполита, український націоналізм, реформа, освіта.

Західноукраїнський націоналізм міжвоєнного періоду – явище, що привертало та привертає увагу науковців своєю оригінальністю. Одна з ключових проблем – вивчення причин появи й успішного розвитку українського націоналізму у Другій Речі Посполитій. Попри наявність серйозних досліджень у цій царині, а також праць із історії міжвоєнної Польщі – варто лише згадати розробки Ярослава Грицака [2; 3], Петра Мірчука [9], Михайла Сосновського [12], Василя Кислого [7], Тетяни Завгородньої [4], а також надзвичайно інформативні розділи у підручниках з історії Польщі Леоніда Зашкільняка й Миколи Крикуна [5], Чеслава Бжози та Анджея Сови [15] – вплив освітньої політики владних кіл Польської держави на становлення українського націоналізму залишається нез'ясованим до кінця. Головна перешкода у вивченні проблеми – панівна у вітчизняній історіографії думка